

DRAMMEN KOMMUNE

Sluttrapport
Prosjektet "Språkskatt" 2003-2006

Innhold

1. Prosjektets bakgrunn
 - a. Prosjektformål
 - b. Prosjektmandat
 - c. Prosjektorganisering
2. Prosjektets aktiviteter
3. Økonomi
4. Resultater
5. Hva nå? Styringsgruppens anbefalinger

1) Prosjektets bakgrunn

a) Prosjektformål

Drammen kommune hadde ved prosjektets oppstart ca. 56.000 innbyggere. 12,6 % av befolkningen hadde bakgrunn fra ikke vestlige land, og 2,6 % bakgrunn fra andre vestlige land. I skoler og barnehager var ca 17 % av elevene registrert med annet morsmål enn norsk. Fjell var, og er fremdeles, den bydelen som har høyest andel to språklige barn, hvor 70 til 80 % av elevene har denne bakgrunnen. I de øvrige barnehager og skoler var andelen to språklige barn vesentlig lavere, men ingen barnehager/ skoler hadde kun etnisk norske barn.

Bystyret i Drammen hadde uttrykt sin bekymring over at dette mangfoldet ikke gjenspeiler seg i deltagelse i høyere utdanning eller i arbeidslivet i kommunen generelt. På bakgrunn av denne bekymringen vedtok bystyret ulike tiltak for å øke to språklige barns muligheter til deltagelse i samfunnslivet. Ett av disse tiltakene var vedtaket om at: ”Elever som begynner i 1. klasse skal beherske norsk. Det må etableres tester og tiltak for barna i god tid før skolepliktig alder slik at dette målet nås.”

Med utgangspunkt i dette vedtaket ble prosjektet ”Språkskatt” startet, med en tidsramme fra 2003 til 2006.

b) Prosjektmandat og –mål

Språkskatt har hatt følgende mandat:

- Det er et mål å skape en felles forståelse mellom barnehage og skole om hva elever som begynner i 1. klasse bør ha tilegnet seg av norsk kunnskaper.
- Prosjektet skal aktivt søke tilførsel av statlige prosjektmidler til utviklingsarbeidet og vurdere fremtidig ressursbruk dersom erfaringene tilsier spredning av tiltak.
- Det skal utvikles, planlegges, gjennomføres og evalueres foreldreveiledning til et utvalg minoritetsfamilier knyttet til Brandengen og Fjell skoler, med samarbeidende barnehager. Foreldreveiledningen skal tilpasses individuelt, også i forhold bruk av eget morsmål.
- Tospråklige assistenter og -lærere skal bruke deler av sin arbeidstid til veiledningen.

- Barnehager og skoler som deltar i prosjektet skal tilrettelegge og gjennomføre kurs om lese- og skriveopplæring av minoritetsbarn, for private og kommunale barnehager."
- Prosjektet avsluttes 31.12.2006.

Språkskatt har hatt følgende prosjektmål:

1. Minoritetsbarn skal inneha et ord- og begrepsforråd når de begynner på skolen slik at de behersker norsk godt nok til å kunne leke, kommunisere og lære.
2. Minoritetsbarn skal styrkes som morsmålsbrukere slik at morsmålet kan brukes som et redskap i tilegnelsen av norsk når de begynner på skolen
3. Minoritetsforeldre skal få styrket sin trygghet og styrke som foreldre i barnehagen/ skolen.
4. Foreldre veiledningen skal tilpasses det enkelte barn/ familie.
5. De ansatte i barnehagen/ skolen og foreldrene skal få en felles forståelse av hva man skal samarbeide om.

c) Prosjektorganisering

Prosjekteier:

Drammen kommune v/ rådmannen (Kari Høyser)

Styringsgruppe

Britt H. Kvernberg

Odd Sveen

Jan Moen

Elisabeth G. Holen

Prosjektledelse:

Glenny Jelstad

Ressursperson

Inger Gjønnes

Det praktiske prosjektarbeidet har blitt gjort av ulike arbeidsgrupper som styringsgruppen har opprettet og lagt ned arbeidsgrupper etter behov.

Arbeidsgruppene har i hovedsak har medlemmer ansatt i skoler og barnehager i Drammen. I arbeidsgruppen som har utviklet veilederen om tospåklig opplæring i barnehage hadde to medlemmer fra Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO).

2) Prosjektets aktiviteter

Aktivitet	Ressurs	Kommentar
Styringsgruppemøter	Styringsgruppen har hatt 22 ordinære styringsgruppemøter i prosjektperioden	4 møter i 2003 9 møter i 2004 7 møter i 2005 2 møter i 2006
Studiereiser	Stockholm – 2004 Stockholm – 2005 København – 18.-21. jan 2006	Program og rapporter ligger ved
Presentasjon av prosjektet	Bolkesjøkonferansen november 2004 Storbykonferansen mai 2004 FUG konferanse i Fredrikstad oktober 2005 Kommunaldepartementet november 2005 Fylkesmannen i Buskerud mai 2006 HINT –Levanger mai 2006 NAFO – Tromsø juni 2006	Fremleggene har vært gjort av prosjektleder eller av styringsgruppen
<u>Tiltak i 2003:</u> 4 kurskvelder for ansatte i alle barnehager i Drammen + nærliggende kommuner.:	Kursene ble arrangert den 17.,19.,24. og 26. november	Kurstema: <ul style="list-style-type: none"> • Kulturforståelse • Foreldresamarbeid • Holdningsskapende arbeid • Språkstimulering Kursene hadde 143 deltagere fra 5 kommuner.
Innkjøp av utstyrspakker som kan brukes til hjemlån	Pakkene ble kjøpt inn høsten 2003, våren 2004.	Det ble kjøpt inn utstyr for ca 100.000. Utstyret er lagret i Fjell og Fjellhagen barnehager samt i Fjell og Brandengen skole.
<u>Tiltak i 2004:</u> Kurs med Magne Raundalen	30. januar	Det var påmeldt 140 deltagere fra barnehagene, skolene (1. og 2. klasse), helsestasjonene, PP- tjenesten og Introduksjonscenteret for innvandrere og flyktninger.
Utvikling av innhold i et	Kompendiet var ferdig våren	Deler av

<p>foreldreveiledningsprogram for minoritetsspråklige foreldre, med mål å styrke foreldrenes kunnskaper slik at foreldrene kan være en ressurs for egne barn i deres språkopplæring</p>	<p>2004</p>	<p>veiledningsmateriellet er tilpasset ICDP foreldreveiledningen på Fjell skole. Opplag av kompendiet ligger i rådhuset, 2. etg.</p>
<p>Bruk av SPRÅK 4 er implementert i alle helsestasjoner</p>	<p>Opplæring er gitt våren 2004, og verktøyet ble tatt i bruk høsten 2004.</p>	<p>Vi hadde stor fokus på oppfølgingstiltak, og spesialpedagog fra barnehagene arbeider ved prosjektavslutning i 40% stilling ved helsestasjonene for å følge opp 4-åringer uten barnehageplass og 2-åringer med lav score etter SATS</p>
<p>Utvikling av veileder til pilotering</p>	<p>Prøveutkastet var ferdig 31.12</p>	<p>Utviklet i egen arbeidsgruppe, med eksterne (NAFO) og interne medlemmer</p>
<p>Opplæring av 22 veiledere i ICDP foreldreveiledningsprogram</p>	<p>Opplæringen startet 15.april 2004 og ble avsluttet i mars 2005</p>	<p>Deltakere fra helsestasjon, barnehage, senter for oppvekst, introduksjonssenteret og barneskolene.</p>
<p><u>Tiltak 2005:</u> Oppstart av midlertidig språkgruppe ved Danvik skolen</p>	<p>Fra 1.1.05</p>	<p>Gruppen drives midlertidig med ca 18 plasser fram til barnehagestart høsten 2006. Da flytter gruppen inn i nye lokaler i Austadgt. 47 og utvides til 30 plasser.</p>
<p>Ny modell for tildeling av statlige midler for å bedre språkforståelsen hos minoritetsspråklige barn er utviklet</p>	<p>Modellen ble tatt i bruk fra januar 2005</p>	<p>Arbeidsgruppen hadde deltagere fra kommunale og private barnehager.</p>
<p>Pilotering av veileder</p>	<p>Våren 2005</p>	
<p>Veilederen ferdig og</p>	<p>September 2005</p>	<p>Veilederen ble prøvet ut i 10 barnehager under tett</p>

presentert for barnehagene		oppfølging
Videreføring/ -utvikling av ICDP foreldreveiledningsprogram	Skoleåret 05/06	I Fjell skole, Brandengen skole, Fjell barnehageområde og Fjell helsestasjon
<u>Tiltak 2006</u> Kurs i bruk av veilederen	Mars 2006	Åpen invitasjon Ca 100 deltagere på Union scene
Ansvar for videre implementering og utvikling av ICDP programmet er gitt Senter for oppvekst	Fra 1.1.2006	Delvis finansiert av statlige tilskudd til å styrke flerspråklige barns språkkompetanse

3) Økonomi

Prosjektet er finansiert av prosjektmidler fra Kommunal og administrasjonsdepartementet, senere Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Fylkesmannen i Buskerud. Fjell barnehageområde, Fjell skole, Brandengen skole, Introduksjonssenteret, Senter for oppvekst (senere Kulturskolen) og Plan- og økonomiseksjonen har bidratt med menneskelige ressurser ved arbeid i styringsgruppen, arbeidsgruppene og prosjektledelse.

Støtte fra KRD (AID):

Året 2003 kr. 400.000

Året 2004 kr. 500.000

Året 2005 kr. 500.000

Det er levert prosjektrapporter og revisorberettiget regnskap for alle tre tildelingene.

Støtte fra Fylkesmannen i Buskerud

Året 2004 kr. 50.000

Det er levert prosjektrapport til Fylkesmannen.

4) Resultater

Ved prosjektets start hadde styringsgruppen en bred vurdering av hvordan vi på beste måte skulle organisere og evaluere prosjektet.

Det ble vurdert å kjøpe eksternt vurderingshjelp fra en av de nærliggende høgskolene.

Dette har vært et prosjekt uten direkte kommunal finansiering, og den eksterne prosjektstøtten er søkt og innvilget i etapper underveis i prosjektperioden.

Ved oppstart hadde vi derfor kun kr. 400.000 disponibelt til prosjektet.

Styringsgruppen ønsket derfor å kanalisere prosjektmidlene på konkrete tiltak, som i størst mulig grad skulle være rettet mot 1. linje tjenesten, og valgte å ikke binde opp store økonomiske ressurser til gjennomføring av evaluering.

Styringsgruppen mente videre at resultater på målrettet arbeid for styrking av førskolebarns språklige ferdigheter har et langsiktig perspektiv. Nå, ved prosjektavslutning, kan vi vurdere i hvor stor grad vi har lyktes med å gjennomføre de planlagte tiltakene, og de voksnes opplevelse av om vi har lyktes i valg av tiltak. De faktiske resultater for det enkelte barn og for førskolebarn i Drammen generelt sett, vil kunne finnes ved å vurdere *utviklingen* i skolens kartleggingsresultater i språklige ferdigheter i 1. klassetrinn. Styringsgruppen mener at de tiltak som er gjennomført i prosjektet har vært vellykket i forhold til bystyrets mål. Vi håper resultatene vil kunne leses i løpet av to til tre år i form av at førskolebarn generelt sett vil starte i skolen med styrket språkforståelse i forhold til hva skolens kartlegginger viste ved prosjektstart i 2003.

Bakgrunn for prosjektet var bystyrets mål:

”Elever som begynner i 1. klasse skal beherske norsk. Det må etableres tester og tiltak for barna i god tid før skolepliktig alder slik at dette målet nås”.

Tester

Prosjektet har hatt fokus på tre ”tekster/ kartleggingsmetoder”:

1. SATS – screening av 2-åringen er fortsatt videreført ved Fjell helsestasjon
2. Språk 4 er innført i alle helsestasjoner
3. Det er utviklet en stikkordsliste for kartlegging av språkferdigheter ved overgangen fra barnehage til skole.

Tiltak

Tiltakene må vurderes i forhold til hovedmålene for prosjektet:

1. *Minoritetsbarn skal inneha et ord- og begrepsforråd når de begynner på skolen slik at de behersker norsk godt nok til å kunne leke, kommunisere og lære.*
2. *Minoritetsbarn skal styrkes som morsmålsbrukere slik at morsmålet kan brukes som et redskap i tilegnelsen av norsk når de begynner på skolen*
3. *Minoritetsforeldre skal få styrket sin trygghet og styrke som foreldre i barnehagen/ skolen.*
4. *Foreldre veiledningen skal tilpasses det enkelte barn/ familie.*
5. *De ansatte i barnehagen/ skolen og foreldrene skal få en felles forståelse av hva man skal samarbeide om.*

Vurdering:

1. *Minoritetsbarn skal inneha et ord- og begrepsforråd når de begynner på skolen slik at de behersker norsk godt nok til å kunne leke, kommunisere og lære.*

Veileder for språkopplæring av tospråklige barn i barnehage er utviklet og tatt i bruk av barnehagene i Drammen. I forhold til målet mener styringsgruppen at veilederen bidrar til:

- ✓ At barnehagepersonalets kompetanse om språkstimulerende arbeid er styrket
- ✓ At barnehagene er tryggere på å ta inn barn med flerkulturell bakgrunn. Dette kan være en av årsakene til at andelen flerspråklige barn med barnehageplass er økt betydelig i prosjektperioden.
- ✓ At det er satt tydelige og målbare krav til språkopplæringen i barnehagen

- ✓ At det er laget system for kvalitetssikring av rapportering om språklige ferdigheter ved overgangen fra barnehage til skole
- ✓ At barnehagens kunnskap om hva som forventes i skolen og om hvordan språkopplæring i 1. trinn i skolen er økt

2. *Minoritetsbarn skal styrkes som morsmålsbrukere slik at morsmålet kan brukes som et redskap i tilegnelsen av norsk når de begynner på skolen*

Barnehagepersonalet har fått økt kompetanse om morsmålets betydning gjennom kurs og i veilederen. Kompetanse om morsmålets betydning er økt ved veilederens fokus på:

- ✓ hvordan foreldre kan brukes som ressurs i utvikling av barnas morsmålskompetanse
- ✓ bruk av tospråklig assistent
- ✓ informasjonshefte til foreldre

Modellen som er utviklet for fordeling av statlige tilskudd for å styrke minoritetsspråklige førskolebarns språklige kompetanse har gjort det lettere for alle barnehager å ansette tospråklig assistent i deltids stilling.

3. *Minoritetsforeldre skal få styrket sin trygghet og styrke som foreldre i barnehagen/ skolen.*

ICDP foreldreveiledning for minoritetsspråklige foreldre er tatt i bruk i Fjell barnehageområde, Fjell skole, Brandengen skole og Marienlyst helsestasjon Senter for oppvekst har fått ansvar for videreføring og utvidet implementering av ICDP modellen

ICDP veiledningen er tilpasset for å øke fokuset på veiledning av foreldrene som ressurs for egen barns språklige utvikling

Det er kjøpt inn materiell for utlån til foreldre som vil være til hjelp i deres arbeid med språkstyrking

4. *Foreldre veiledningen skal tilpasses det enkelte barn/ familie.*

Foreldre veiledningsmodellen som er valgt har spesielt fokus på individuell tilpasning

Veilederen for barnehagene fokuserer sterkt på respekt og anerkjennelse av det enkelte barn og den enkelte familie, og reflekterer over hvordan dette kan synliggjøres i barnehagen.

5. *De ansatte i barnehagen/ skolen og foreldrene skal få en felles forståelse av hva man skal samarbeide om*

Det er lagt til rette for et system hvor det arrangeres en samtale mellom foreldre, lærer og førskolelærer ved overgangen til skole. Samtalen vil gi trygghet for foreldre på hvilke opplysninger som blir ført videre fra barnehagen til skolen og vil gi foreldre en mulighet

til å supplere ut fra egen erfaringer. Samtalen vil bidra til felles forståelse om innhold og form på samarbeidet som har vært og det som kommer.

5) Hva nå, styringsgruppens anbefalinger

Økonomi

Prosjektkontoen viser et overskudd på kr. 120.000,- (prosjekt UT005).

Til fratrekk kommer frikjøp av prosjektleder for utarbeidelse av sluttrapport, to dagsverk = ca kr. 6000,-.

Styringsgruppen har følgende forslag til disponering av overskuddet:

1. Det arrangeres et seminar med følgende primære målgruppe: ansatte fra helsestasjon, barnehager, skoler og senter for oppvekst. Forslag til tema: "Family learning".
2. Alternativt arrangeres et studiebesøk med styringsgruppen samt ressurpersoner fra de ovenfornevnte virksomheter for å hente kunnskap og inspirasjon knyttet til samme tema.

Anbefalt foredragsholder/ mål for studiebesøk:

Juliette Collier

jcollier@cflearning.org.uk

les mer:

www.familylearningnetwork.com

Videre arbeid

Styringsgruppen mener følgende oppfølgingstiltak er nødvendige for å sikre langsiktige resultater av prosjektarbeidet:

- ✓ Bruk av språk 4 og helsestasjon og barnehagenes samarbeid om oppfølgingstiltak må videreføres.
- ✓ SATS på 2-åringen bør videreføres på Fjell helsestasjon og implementeres i de øvrige helsestasjonene. Samarbeidet om oppfølgingstiltak må videreføres og utvides.
- ✓ Veilederen må brukes og veilederens mål må videreføres i alle barnehager i Drammen.
- ✓ Det må utdannes flere ICDP veildere
- ✓ Det må arrangeres felles erfaringssamlinger og gis kompetansepåfyll til ICDP veilederne
- ✓ ICDP på videreutvikles som metode i skoler, barnehager og helsestasjoner